

УДК 378.014.5.016:796/799(477)
DOI <https://doi.org/10.32838/TNU-2663-6468/2022.2/14>

Парубчак І.О.

Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького

Базиляк Н.О.

Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ГУМАНІТАРНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ В СУЧАСНОМУ КОНТЕКСТІ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ: ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Здобуття освіти нині є однією з ключових гуманітарних проблем, які перебувають у центрі уваги міжнародних організацій та багатьох держав. Підставою для цього є процес трансформації сучасного індустріального суспільства на глобальне, що засноване на інформації триває вже багато років. Трансформаційний процес був започаткований технологічною революцією, яка призвела до нової якості життя та змінила ментальність людей. Зазначене стало стимулом впровадження міжнародними організаціями гасел «навчання без кордонів» і «навчання протягом усього життя», а освіта в аспекті дотримання прав людини визнана міжнародною спільнотою як одне з ключових завдань сьогодення.

Європейський досвід щодо освіти у громадян не є самоціллю, це незамінний елемент у підготовці сучасних суспільств до спільного глобального співіснування, а нові виклики зробили здобуття освіти предметом подвійного імперативу. Освіта має масово та ефективно передавати дедалі більше знань та навичок, які розвиваються, а також адекватні пізнавальній цивілізації, оскільки вони є основою компетенцій завтрашнього дня. Концепція здобуття освіти полягає в тому, щоб озброїти громадянина знаннями та навичками, які дозволяють йому функціонувати у новій соціальній та гуманітарній сфері, з повагою до гідності людини та гідності інших.

Державна політика освіченості громадян в аспекті дотримання прав людини є усвідомленням реалізації гуманітарного права безпечно функціонувати як у локальному, так і в глобальному суспільстві, на основі спільної поваги до різноманітності, підтримки в потребах та взаємної відповідальності один за одного. Підвищення обізнаності, розуміння та прийняття прав людини веде до розробки принципів, котрі містять дедалі ефективніші гарантії захисту прав людини на міжнародному, регіональному та національному рівнях.

Зазначене веде до розвитку універсальної культури прав людини, в якій кожен громадянин усвідомлює свої права та обов'язки і сприяє розвитку особистості як відповідального члена плюралістичного та інтегрованого суспільства, в якому ефективна реалізація всіх прав людини здійснюється шляхом заохочення толерантності та рівності у повсякденному житті. В практичних цілях освіта у сфері прав людини була визначена майже всіма міжнародними організаціями. Освіта громадян в контексті дотримання прав людини є завданням для органів державної влади, спрямованих на забезпечення суспільства знаннями, які необхідні для виховання почуття відповідальності.

Здобуття освіти є системним і всебічним процесом, який охоплює всі аспекти особистого, професійного, культурного, соціального, політичного та громадянського життя. Освіченість щодо дотримання прав людини означає різноманітні форми навчання, поширення інформації, практики та заходи, котрі спрямовані на озброєння студентів знаннями, навичками, розумінням і формуванням їхнього ставлення та поведінки. Освітні програми та заходи в цьому контексті мають бути спрямовані на сприяння рівності в людській гідності в поєднанні з іншими програмами, такими як сприяння навчанню, участі та розширенню прав і можливостей громадян.

Ключові слова: публічна політика, навчання, гуманітарна сфера, освіта, отримання знань, права громадян, дотримання, реалізація, державна влада.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Сьогодні здобуття освіти стає переважаючим чинником суспільного розвитку, котрий формується у світовому порядку і системі державного управління. У свою чергу неурядові організації підкреслюють роль освіти в трансформації та соціальних змінах, вони більш критично ставляться до порушень прав людини та наголошують на ролі освіти, яка полягає в тому, щоб сприяти усуненню порушень прав людини [14]. У цьому контексті освіта зосереджується на передачі знань про права людини та підтримці інтеграції цих цінностей у громадянське суспільство. Зазначене стосується реалізації прав людини, зосередженого на дії, знань, через набуті навички, до дій для захисту цих прав. Сьогодні акцентується на ролі персонального досвіду особистості стосовно порушення її прав, що полегшує мобілізацію людей на активність.

Тому, здобуття освіти в контексті дотримання прав людини є невід'ємним елементом трансформації суспільства на кожному етапі людського життя вписаного в ідею глобального інформаційного соціуму. Державна гуманітарна політика з дотримання прав людини сприяє соціально-гуманітарним змінам, зміцнюючи позицію особистості в суспільстві, покращуючи її якість життя та підвищуючи її здатність брати участь у процесах прийняття рішень, що веде до покращення ефективності державної політики [2]. Вона має бути зосереджені на проблемах, пов'язаних з проявами насильства, расизму, ксенофобії, агресивного націоналізму та порушення прав людини через релігійну нетерпимість, розвиток тероризму та зростаючу глобальну соціально-економічну кризу.

Аналіз останніх досліджень, в яких започатковано розв'язання проблеми та визначення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячена стаття. Сучасними дослідниками стверджується, що загальне визначення поняття «освіта з точки зору прав людини», поняття, яке використовується в більш широкому контексті, включає громадянське виховання та взаємоповагу й взаєморозуміння [16]. Тому здобуття освіти в контексті дотримання прав людини усвідомлюється як різні види навчання та інформації, спрямовані на формування спільної культури прав людини. Систематичне здобуття освіти не лише дає знання про ці права та механізми їх захисту, а й озброює громадян навичками, необхідними для цього в повсякденному житті.

Здобуття освіти у демократичному суспільстві зосереджується на практичних навичках і діяль-

ності, щоб допомогти молоді та дорослим брати активну участь у демократичному житті, здійснювати права людини та виконувати свої обов'язки. Виховання взаємоповаги і розуміння підкреслює гідність і повагу до інших і сприяє покращенню відносин між людьми різних культурних традицій. У цьому контексті освіта має стати ефективним державним механізмом, який охоплює не лише процес навчання, а й професійну діяльність [4]. Довгострокова освіта у сфері дотримання прав людини трансформується, що сприяє загальній повазі до прав та рівності, а також закріплює знання, вчить вмінню відстоювати свої та чужі права.

Формулювання мети статті, постановка завдань. Метою даної статті є аналіз європейського досвіду реалізації гуманітарної політики у сфері надання освітніх послуг в глобалізаційному контексті дотримання прав людини.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Сучасне життя, яке пов'язане зі споживчою культурою благ цивілізації, вимагає від людини нових способів організації праці та професіоналізму, потребою в самореалізації. Воно пов'язане з новою концепцією життя, яке наповнене новими підходами до освітнього рівня, високими матеріальними та споживчими устремліннями [12]. Суспільно-історичний та соціально-економічний розвиток повинен бути спрямований на зміну інтелектуальних, розумових та духовних можливостей особистості через систему організаційних заходів, що визначають та регламентують сучасні особливості дотримання прав людини.

Глобальний аспект стосується надання навчальними закладами освітніх послуг студентам, молоді, ЗМІ, роботодавцям та профспілкам, громадським рухам, політичним партіям, парламентарям, державним службовцям, національним та міжнародним неурядовим організаціям. Виключно знання прав, набуті шляхом навчання протягом усього життя, дає особам, чії права можуть бути порушені, а також посадовцям, службовцям та іншим потенційним порушникам, реальний шанс підвищити обізнаність [6]. У національному вимірі кожна держава має прагнути до підвищення ефективності освіти щодо розвитку громадянського ставлення, орієнтованого на взаєморозуміння та співпрацю між окремими особами, групами та націями.

Реалізація заходів у межах державної гуманітарної політики, повинна зосередитися на освіті з дотримання прав людини у навчальних закладах та впровадженні елементів освіти у сфері

прав людини до програм підготовки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування всіх рівнів. Право на здобуття освіти стосовно дотримання прав людини та практики їх застосування потребує мобілізації всіх членів суспільства, місцевої влади, приватного сектору, а не лише діяльності органів державної влади [10]. Сьогодні необхідна реалізація заходів для розширення та поглиблення сфери освіти у сфері дотримання прав людини на основі принципів універсальності, неподільності, взаємозалежності, неупередженості та об'єктивності, конструктивний діалог і співробітництво.

Обов'язок органів державної влади незалежно від політичної, економічної та культурної системи полягає у заохоченні прав людини та основних свобод, а також важливості національних і регіональних відмінностей. Повага до прав і основних свобод є одним із десяти керівних принципів, якими повинні керуватися держави у своїх взаємних відносинах [8]. Здобуття освіти громадянами в контексті дотримання прав людини є основоположним гуманітарним завданням і тому важливо, щоб громадяни були освіченими щодо основних свобод і зобов'язань поважати права закріплені в національному законодавстві європейських держав.

Ефективні освітні послуги щодо дотримання прав людини сприяють боротьбі з нетерпимістю, упередженнями та ненавистю на основі релігії, раси, етнічної приналежності. З цією метою сьогодні держави підтримають свої компетентні органи, відповідальні за освітні програми, у розробці ефективних курсів з прав людини для студентів усіх рівнів, особливо студентів юридичних, адміністративних та соціальних наук, а також військових, поліцейських та державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування [15]. Системні заходи, вжиті для сприяння галузі прав людини в більш широкому сенсі, враховують досвід, програми та форми співпраці в рамках існуючих міжнародних, урядових та неурядових органів.

Зазначене чітко підкреслює важливість освіти з точки зору прав людини для побудови громадянського суспільства, що створює демократичну правову державу в забезпеченні повної поваги до прав людини та основних свобод, дотримання верховенства права, просування демократичних принципів та надання допомоги у розбудові, зміцненні та захисті демократичних інститутів, а також ініціювання дій за толерантність у суспільстві. Сьогодні переважна більшість розвинутих держав віддані цінностям плюралістичної та парламентської демократії, неподільності та універсальності прав

людини, верховенства права та культурній спадщині, збагаченої різноманітністю [10].

Актуальною є концепція, при якій ні в якому разі не можна руйнувати територіальні амбіції, відродження «здорового» націоналізму, консолідація сфер впливу, нетерпимість до тоталітарної ідеології. Діяльність у цій сфері має бути зосереджена насамперед на дослідженні пошуку рішень, зокрема за допомогою семінарів та підтримки дослідницьких програм [13]. Здобуття освіти з дотримання прав людини та поваги до культурного різноманіття повинно відбуватися шляхом посилення анти упереджених програм стосовно запобігання нелюдському, що принижує, гідність поводженню. Важливою є роль інститутів демократії у підтримці суспільної стабільності, особливо в практиці дотримання соціально-правових стандартів, а тому освіта в цій галузі видається все ще необхідною.

Сприяння розвитку демократичної культури, ідеї громадянства, побудова суспільства, заснованого на знаннях і технологіях, вимагає збільшення зусиль в галузі освіти, метою якої має бути забезпечення доступу до освіти для всіх молодих людей, підвищення її якості та сприяння всебічному розумінню прав людини [1]. Також, сьогодні акцентується на необхідності підвищення обізнаності громадськості про європейські норми та цінності, особливо через освітні проекти, що реалізуються в рамках «Європейського року громадянської освіти». Варто наголосити, що для посилення освітніх проектів Рада Європи активно сприяє співпраці у сфері освіти та обміну студентами на всіх рівнях, це розширює можливості доступу до підготовки педагогів у сфері громадянського виховання, прав людини, історії та міжкультурної освіти.

Зазначене сприяє відповідним навчальним програмам та міжкультурним обмінам на рівні закладів вищої освіти з метою поширення цінностей до нових поколінь. Наразі в системі освіти робиться акцент не на самій освіті, заснованій на теоретичному аналізі припущень правової демократичної держави та прав людини, а на формуванні індивідуальної та громадянської свідомості через активну участь у суспільному житті своєї держави. Не безпосередні знання, а повсякденна участь створюють громадянське суспільство, здатне відстоювати свою найважливішу цінність, а саме права людини.

Сьогодні важлива сумісність із процесом соціальної, економічної та політичної інтеграції, але на основі окремих систем освіти та переходу

до глобального інформаційного суспільства [11]. Хоча на даний час не створено глобальної освітньої системи, натомість розроблено загальний канон цінностей та спільних соціальних, економічних та політичних цілей, які визначають напрямки навчання та виховання молоді. Основним є сприяння миру, його цінностям і добробуту шляхом боротьби із соціальним відчуженням та дискримінацією, сприяння соціальній справедливості та захисту, солідарності між поколіннями та захисту прав дитини, а також сприяння економічній, соціальній та територіальній єдності та солідарності між державами.

Сьогодні необхідне сприяння органів державної влади шляхом створення спільного ринку та поступової уніфікації гуманітарної політики, безперервного та неухильного розширення, посилення стабілізації, швидше покращення рівня життя та тісніші відносини між державами. Основною зазначених цінностей і цілей була культурна, релігійна та гуманістична спадщина, з якої випливають загальнолюдські цінності, що становлять непорушні та невід'ємні права людини, а також свобода, демократія, рівність і верховенство держави [3]. Дотримання гуманітарних прав людини має стати відкритим для культури, знань і соціального прогресу, поглибити демократію, характер і прозорість суспільного життя, прагнути до миру, справедливості та солідарності.

Здобуття освіти має базуватися на співпраці та підтримці посадових осіб самоврядування місцевою громадою, державою і, нарешті органами державної влади відповідно до принципу субсидіарності. Натомість, держава, незважаючи на свої зобов'язання, часто не вживає жодних дій у цьому напрямку або, коли через обмежені можливості та ресурси, поставлені цілі реалізуються з більшою ефективністю на наднаціональному рівні [9]. Сьогодні існує багато програм, що підтримують заходи щодо посилення відкритості систем освіти

та навчання за допомогою збільшення мобільності та поширення навчання впродовж життя, важливою метою є підвищення обізнаності громадянської про основні права та сприяння активній участі громадян у демократичних інституціях.

Формулювання висновків і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. На сучасному етапі важливо дати можливість кожному вчитися протягом усього життя, без дискримінації, вирівнюючи умови для найбільш уразливих категорій соціуму. Навчання громадян не може бути привілеєм, а загальнодоступним правом, отже людська освіта не може бути для них окрасою, а компетенцією та підготовкою до широкої соціальної участі. Тому не дивно, що однією з ключових тем щодо здобуття освіти є заборона невинуватеної дискримінації та необхідність реалізації прав громадян.

Трансформаційні процеси пов'язані з переходом від постіндустріального суспільства до глобального інформаційного суспільства, тому здобуття освіти має бути зосереджене на підготовці громадян до життя в мінливому світі [5]. Органи державної влади повинні у своїй практичній діяльності більше приділяти увагу здобуття освіти з точки зору дотримання прав людини. Реалізація освітньої функції у державній гуманітарній політиці в значній мірі залежить від громадянського суспільства, так як неурядові організації можуть створити базис для діяльності органів державної влади.

Натомість, державні інституції все більше пропагують позицію, що загальна освіта не тільки призведе до підвищення обізнаності громадян про їхні права і свободи та механізми відшкодування, але й сприятиме побудові громадянського суспільства на основі цінностей демократії, верховенства права та поваги до прав людини [7]. Такий підхід вже давно сповідується неурядовими організаціями, для яких освітня функція залишається однією з найважливіших у сфері дотримання прав людини.

Список літератури:

1. Арістова І.В. Соціальна функція держави як визначальна категорія права соціального забезпечення. *Форум права*. 2019 № 2. С. 18-21. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/2776> (дата звернення: 22.04.2022).
2. Дзюндзюк В. Б. Зміна ролі держави в умовах глобалізації. *Теорія та історія державного управління*. Харків. 2011. № 2. С. 23-27.
3. Дутчак М.В. Моніторинг в системі державного управління спортом для всіх в Україні. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання та спорту*. Харків: ХДАДМ, 2008. № 9. С. 34-43.
4. Демидко Д. Л. Політика трансформації національної ідентичності у процесі інтеграції держави перехідного періоду в європейський простір. *Державне управління у сфері цивільного захисту: наука, освіта, практика: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 17-18 травня 2019 р.)*. Харків, 2019. С. 298-300.
5. Здіорук С., Степико М. Пріоритети і перспективи гуманітарної політики Української Держави. *Стратегічні пріоритети*. 2011. № 2 (19). С. 37-48.

6. Конопелько О.В. Особливості формування ідеологічної функції сучасної держави: постановка проблеми. *Право і безпека*. 2013. № 1. С. 18-23.
7. Леонов Я.В., Приходько И.И., Путятин Г.Н. Внутренний ресурс развития сферы физической культуры и спорта. *Теория и практика физической культуры*. № 3. 2013. С. 59–66.
8. Лукашук В. Консолідуєча функція спорту у сучасному суспільстві. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2009. № 844. С. 235-240.
9. Меляков А. Гуманітарна сфера як предмет досліджень в науці державного управління. *Теорія та практика державного управління* : зб. наук. пр. Х.: в-во «Магістр», 2012. № 1. 205 с.
10. Многоликая глобализация: культурные разнообразия в современном мире / Тамоцу Аоки, Энн Бернштейн, Артуро Фонтане Талавера и др.; под ред.: П. Л. Бергера, С. П. Хантингтона; пер. с англ. В. В. Сапова; под ред. М. М. Лебедевой. – М. : Аспект-Пресс, 2004. 378 с.
11. Освіта і наука в інноваційному розвитку сучасної Європи: зб. наук.-експерт. матеріалів / за заг. ред. С.І. Здіорука. Київ: НІСД, 2014. 121 с.
12. Розпутенко І.В., Москаленко С.О. Пріоритетні напрями розвитку гуманітарної сфери в Україні в контексті політичного процесу. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej16/txts/12RIVKPP.pdf> (дата звернення: 14.04.2022).
13. Рудий В. Сучасні стратегії поліпшення фінансування системи охорони здоров'я та можливі шляхи їх застосування в законодавстві України. *Ваше здоров'я*. 2010. № 37. С. 3–4.
14. Парубчак І. Соціальна значимість молодіжних громадських організацій та об'єднань як суб'єктів реалізації державної молодіжної політики. *Ефективність державного управління: зб. наук. праць*. Львів. регіон. Ін-т держ. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; за заг. ред. В.С. Загорського. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2012. Вип. № 30. С. 212 – 219.
15. Сутність глобалізму як характеристики сучасного соціального простору. *Нова парадигма*. Київ. 2008. Вип. 77. С. 98-105.
16. Чигур, Р. Ю. Феномен глобалізації: соціально-філософський аналіз. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Серія «Філософія»*. Острог, 2015. Випуск 18. С. 96-102.

Parubchak I.O., Bazyliyak N.O. EUROPEAN EXPERIENCE IN THE IMPLEMENTATION OF HUMANITARIAN POLICY IN THE FIELD OF EDUCATIONAL SERVICES IN THE MODERN CONTEXT OF HUMAN RIGHTS: THE GLOBALIZATION ASPECT

Education is now one of the key humanitarian issues that is the focus of many international organizations and many countries. The reason for this is the process of transformation of modern industrial society into a global one based on information, which has been going on for many years. It is well known that this process was initiated by the technological revolution, which led to a new quality of life and changed the mentality of the people. This has stimulated the implementation by international organizations of the slogans "learning without borders" and "lifelong learning", and education in the field of human rights is recognized by the international community as one of the human rights.

Getting an education is not an end in itself, it is an indispensable element in preparing modern societies for common global coexistence, and new challenges have made education a double imperative. Education must massively and effectively transfer more and more knowledge and skills that are developing, as well as adequate to the cognitive civilization, because they are the basis of tomorrow's competencies. Education is to equip a person with the knowledge and skills that enable him or her to function in a new political and humanitarian field, with respect for human dignity and the dignity of others.

Citizens' education in the field of human rights is an awareness of the implementation of humanitarian law to function safely in both local and global societies, based on shared respect for diversity, support for needs and mutual responsibility for each other. Raising awareness, understanding and acceptance of human rights leads to the development of principles that include increasingly effective guarantees for the protection of human rights at the international, regional and national levels.

This leads to the development of a universal culture of human rights, in which every citizen is aware of their rights and responsibilities and promotes personal development as a responsible member of a pluralistic and integrated society in which all human rights are effectively realized by promoting tolerance and equality in everyday life. For practical purposes, human rights education has been defined by almost all international organizations. Education of citizens in the context of human rights is a task for public authorities aimed at providing society with the knowledge necessary to cultivate a sense of responsibility.

Education is a systematic and comprehensive process that encompasses all aspects of personal, professional, cultural, social, political and civic life. Human rights education means various forms of learning, dissemination of information, practices and activities aimed at equipping students with knowledge, skills, understanding and shaping their attitudes and behavior. Educational programs and activities in this context should be aimed at promoting equality in human dignity in combination with other programs, such as promoting the learning, participation and empowerment of citizens.

Key words: public policy, education, humanitarian sphere, experience, acquisition of knowledge, citizens' rights, observance, implementation, state power.